

illis fuit in vultu suo, bene illis erit cum vultu tuo. Quando vultum suum amaverunt, in sudore vultus sui panem manducaverunt¹. Redeant, et deterso sudore, finitis laboribus, pereunte gemitu, veniet illis facies tua abundans sufficientia. Nihil quærent amplius, quia melius non habent; amplius non te deserent, nec deserentur a te. Etenim post resurrectionem de Domino quid dictum est? « Adimplebis me lætitia cum vultu tuo². » Sine vultu suo non nobis daret lætitiā. Ad hoc purgamus vultum nostrum, ut gaudeamus ad vultum ipsius. « Filii enim » Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus: scimus » quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam vi- » debimus eum sicuti est³. » Quia « Inhabitabunt recti » cum vultu tuo. » Putamus-ne cum vultu Patris, et non cum vultu Filii? an cum vultu Filii, et cum vultu Patris? an unus quodam modo vultus Patris et Filii et Spiritus sancti? Videamus si non nobis ipse Filius promittit vultum suum, unde nos lætos faciet. Modo hoc capitulum in Evangelio, quod huic Psalmo attestaretur, Dominus Deus inspiravit, ut legeretur. Ait enim ipse Dominus: « Qui audit præcepta mea, et custodit ea, ipse est qui » diligit me: et qui diligit me, diligetur a Patre meo, » et ego diligam eum, et ostendam illi me ipsum⁴. » Quale promisit præmium, dilectissimi? Numquid eum non videbant, quibus se ostendere promittebat? Nonne ante illos erat? Nonne facies carnis illius adjacebat oculis eorum? Quid est quod volebat ostendere videntibus se? Sed quia talem videbant Discipuli, qualem crucifixerunt Judæi; erat autem Deus in carne illa occultus; hominem autem possent videre homines, Deum vero non possent, quamvis in homine; quia « Beati mundo corde, quoniam

¹ Gen. iii, 19. — ² Psal. xv, 10. — ³ 1 Joan. iii, 2. — ⁴ Joan. xiv, 21.

» ipsi Deum videbunt¹: » dedit formam hominis, et piis et impiis, servavit formam Dei mundatis et piis; ut jucundemur in illo, et bene nobis in æternum sit cum vultu ipsius.

ENARRATIO

IN PSALMUM CXL.

Sermo ad populum.

I. AUDISTIS, fratres², admonitionem et petitionem nostram ex ore Apostoli, cum ejus modo Epistola legeretur. Ait enim, « Orationi instantes, vigilantes in illa, orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium » verbi ad loquendum mysterium ejus, ut manifestem » illud, sicut oportet me loqui³. » Hæc verba etiam mea deputare dignemini. Sunt enim in Scripturis sanctis profunda mysteria, quæ ad hoc absconduntur, ne vilescant; ad hoc quæruntur, ut exerceant; ad hoc aperiuntur, ut pascant. Psalmus quem modo cantavimus, in multis sententiis subobscurus est. Cum, adjuvante Domino, ea quæ dicta sunt, erui et exponi cœperint, videbitis hoc vos audire, quod jam noveratis. Sed ideo multipliciter dicta sunt, ut varietas locutionis fastidium tolleret veritatis.

II. Quid enim amplius, fratres, vel salubrius audituri et cognituri estis, quam, « Diliges Dominum Deum tuum » ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota

¹ Matth. v, 8. — ² Vide D. Guillon, tom. xxii, pag. 70-74. — ³ Coloss. iv, 2-4.

» mente tua; et diliges proximum tuum tanquam te
 » ipsum? » Sed ne putetis hæc duo præcepta parva esse,
 « In his duobus præceptis tota Lex pendet et Prophetæ¹. »
 Quidquid ergo salubriter mente concipitur, vel ore pro-
 fertur, vel de qualibet divina pagina exculpitur, non ha-
 bet finem nisi charitatem. Hæc autem charitas non qua-
 liscumque est. Nam et male viventes irretiuntur sibi
 societate perditæ conscientiæ, et dicuntur amare se, nolle
 discedere ab invicem, suis colloctionibus conciliari, de-
 siderare se absentes, gaudere ad præsentiam suam. Amor
 iste tartareus est. Viscum habet, quo dejiciat in profun-
 dum; non pennas, quibus levat in cœlum. Quæ est autem
 charitas, ut a cæteris, quæ appellantur charitates, segre-
 getur et distinguatur? Ea quæ charitas dicitur vera Chris-
 tianorum, a Paulo definita est, atque ita suis quibusdam
 terminis circumscripta, cum sit divinitate infinita, ut
 omnino discernatur a cæteris. « Finis enim, inquit, præ-
 » cepti est charitas². » Posset huc usque dicere. Nam aliis
 locis ubi tanquam scientibus loquebatur, huc usque dixit:
 « Plenitudo, inquit, Legis charitas³. » Et non dixit qua-
 lis charitas. Ideo ibi non dixit, quia dixit alibi. Non enim
 ubique omnia dici aut possunt, aut debent. Ergo hic,
 Plenitudo Legis charitas. Quærebas forte, quæ charitas?
 qualis charitas? Audis alio loco, « Finis præcepti est cha-
 » ritas de corde puro. » Jam videte utrum inter se latro-
 nes habeant charitatem de puro corde. Puum cor in cha-
 ritate hoc est, quando diligis hominem secundum Deum:
 quia et te ipsum sic debes diligere, ut non erret regula,
 « Diliges proximum tuum tanquam te ipsum⁴. » Si enim
 male te diligis et inutiliter, ita et proximum diligendo
 quid ei consulis? Quomodo autem te male diligis? Quo-

¹ Matth. xxii, 37-40. — ² I Tim. i, 5. — ³ Rom. xiii, 10. — ⁴ Matth.
 xxii, 39.

modo innuit Scriptura, quæ neminem palpat, et convincit
 quia non te diligis; imo convincit quia et odisti te. « Qui
 » autem, inquit, diligit iniquitatem, odit animam suam¹. »
 Si ergo diligis iniquitatem, putas quod te ipsum diligas?
 Erras. Ita et proximum diligens, ad iniquitatem duces,
 et dilectio tua laqueus erit dilecti. « Charitas ergo de puro
 » corde est, quæ est secundum Deum, et conscientia
 » bona, et fide non ficta². » Ista charitas definita ab Apos-
 tolo, habet duo præcepta, dilectionis Dei, et dilectionis
 proximi. In nullis Scripturis aliud requiratis, nemo vobis
 aliud præcipiat. Quidquid obscurum est in Scriptura, hæc
 ibi occulta est: quidquid ibi planum est, hæc ibi aperte
 est. Si nusquam aperta esset, non te pasceret: si nusquam
 occulta, non te excerneret. Hæc charitas clamat de corde
 puro, de corde talium in his verbis, qualis hic modo orat.
 Et quis iste sit, cito dixerim, Christus est.

III. Audituri autem estis verba quæ de Domino nostro
 Jesu Christo indigne accipiuntur, et putabit parum intel-
 ligens temere me dixisse Christi esse personam in hoc
 Psalmo. Quomodo enim potest de Domino nostro Jesu
 Christo, de illo Agno immaculato, de illo in quo solo non
 est inventum peccatum, qui solus verissime dicere potuit,
 « Ecce venit princeps mundi hujus, et in me nihil inve-
 » nit³. » id est, nullam culpam, nullum reatum: qui
 solus quod non rapuit, exolvebat⁴; qui solus innocentem
 sanguinem fudit, Filius Dei unicus carnem accipiens,
 non qua ipse minueretur, sed qua nos augetur: quomodo
 ergo de ista persona recte accipitur, « Pone, Domine,
 » custodiam ori meo, et ostium continentiæ circum labia
 » mea, ut non declines cor meum in verba maligna ad
 » excusandas excusationes in peccatis⁵? » Manifestissime

¹ Psal. x, 6. — ² I Tim. i, 5. — ³ Joan. xiv, 30. — ⁴ Psal. lxxviii, 5. —
⁵ Id. cxi, 3, 4.

quippe iste est sensus, Custodi, Domine os meum janua quadam et ostio præcepti tui, ut in verba maligna non declinetur cor meum. Quæ verba maligna? Quibus excusantur peccata, Ne, inquit, peccata mea malim excusare, quam accusare. Hæc verba in ipsum Dominum nostrum Jesum Christum non cadunt. Quæ enim ille peccata commisit, quæ confiteri potius quam defendere debuisset? Nostra verba ista sunt: certe Christus loquitur: si nostra verba sunt, quomodo Christus loquitur? Et ubi est charitas de qua loquebar? Nescitis quia ipsa unum nos fecit in Christo? Charitas clamat ad Christum de nobis, charitas clamat de Christo pro nobis. Quomodo charitas clamat ad Christum de nobis? « Et erit, omnis qui invocatur » verit nomen Domini, salvus erit¹. » Quomodo charitas de Christo pro nobis? « Saule, Saule, quid me persequeris²? » Vos, inquit Apostolus, estis corpus Christi » et membra³. » Si ergo ille caput, nos corpus, unus homo loquitur; sive caput loquatur, sive membra, unus Christus loquitur. Et capitis est proprium loqui etiam in persona membrorum. Ipsam nostram consuetudinem advertite. Primo quomodo loqui in membris nostris non potest nisi caput. Jamvero caput nostrum quomodo loquitur in persona omnium membrorum, advertite. In angusto tibi pedem aliquis calcet: Calcas me, dicit caput. Vulneravit tibi aliquis manum: Vulnerasti me, dicit caput. Caput tuum nullus tetigit, sed loquitur unitas compaginis corporis tui. Omnium membrorum tuorum personam illa, quæ in capite est, lingua suscepit, ipsa pro omnibus verbo fungitur. Sic ergo audiamus Christum loquentem: sed unusquisque agnoscat ibi vocem suam, tanquam hærens in Christi corpore. Aliquando enim dicturus est verba, in quibus nullus nostrum inveniat personam suam, sed ad

¹ Joël. II, 32. — ² Act. IX, 4. — ³ I Cor. XII, 27.

solum caput pertineant, non se tamen separat ex verbis nostris et ad sua propria tollit, vel a suis propriis non ad nostra redit. De ipso enim et de Ecclesia dictum est, « Erunt » duo in carne una¹. » Unde et ipse in Evangelio dicit de hac ipsa re, « Jam igitur non sunt duo, sed una caro². » Hæc nova non sunt, a vobis semper audita sunt; sed per occasiones necesse est commemorantur, primo quia ipsæ Scripturæ, quas tractamus, ita sibi sunt innexæ, ut multa in multis repetantur: et utile est. Cura enim mundi spinas habet, et offocat semina: oportet sæpius a Domino commemorari, quod cogit mundus oblivisci.

IV. « Domine, clamavi ad te, exaudi me³, » Hoc omnes possumus dicere. Hoc non dico, totus Christus dicit. Sed magis ex persona corporis dictum est: quia et cum hic esset, carnem portans oravit, et ex persona corporis oravit Patrem, et cum oraret globi sanguinis de toto corpore ejus destillabant. Sic scriptum est in Evangelio: « Oravit » Jesus intenta oratione, et sudavit sanguinem⁴. » Quid est, de toto corpore sanguinis effluxio, nisi de tota Ecclesia Martyrum passio? « Domine, clamavi ad te, exaudi » me: intende voci deprecationis meæ, dum clamavero » ad te. » Jam finitum negotium clamandi putabas, cum diceres, « Clamavi ad te. » Clamasti, jam noli esse securus. Si finita est tribulatio, finitus est clamor: si autem manet tribulatio Ecclesiæ et corporis Christi usque in finem sæculi, non tantum dicat, « Clamavi ad te, exaudi » me: sed Intende voci deprecationis meæ, dum clamavero » vero ad te. »

V. « Dirigatur oratio mea tanquam incensum in conspectu tuo, elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum⁵. » Hoc de ipso capite solere intelligi, omnis Chris-

¹ Gen. II, 24. — ² Matth. XIX, 6. — ³ Psal. CXL, 1. — ⁴ Luc. XXII, 44. — ⁵ Psal. CXL, 2.

tianus agnoscit. Declinante enim jam die in vespere, Dominus in cruce animam deposuit recepturus, non amisit invitus¹. Sed tamen et ibi nos figurati sumus. Quid enim illius pependit in ligno, nisi quod de nobis accepit? Et unde fieri potest, ut aliquando Deus Pater dimittat et deserat unicum Filium, qui utique cum illo unus Deus est? Et tamen nostram infirmitatem figens in cruce, ubi vetus homo noster, sicut dicit Apostolus, confixus est cruci cum illo², ex voce ipsius hominis nostri clamavit, « Deus meus, Deus meus, utquid me dereliquisti³? » Illud ergo est sacrificium vespertinum, passio Domini, crux Domini, oblatio victimæ salutaris, holocaustum acceptum Deo. Illud sacrificium vespertinum fecit in resurrectione munus matutinum. Oratio ergo pure directa de corde fidei, tanquam de ara sancta surgit incensum. Nihil est delectabilius odore Domini: sic oleant omnes qui credunt.

VI. Vetus ergo homo noster, Apostoli verba sunt, con- » fixus est cruci cum illo, ut evacuetur, inquit, corpus » peccati, ut ultra non serviamus peccato⁴. » Inde et in ipso Psalmo cum dictum esset, « Deus meus, Deus meus, utquid » dereliquisti me, longe a salute mea: » statim subjectum est, « Verba dilectorum meorum. » Quorum dilectorum, si caput attendas? Et tamen ejus fuisse vocem in Psalmo, ipse testatus est in cruce, ipsa verba dixit, ipsum versum pronuntiavit. Non est relictus humanæ conjecturæ locus, nullus negandi aditus qualiscumque Christiano. Quod lego in Psalmo, hoc audio a Domino. In ipso etiam Psalmo agnosco quod in Evangelio lego, « Foderunt manus meas, » et pedes; dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero » consideraverunt, et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem⁵. »

¹ Matth. xxvii, 46 et 50. — ² Rom. vi, 6. — ³ Psal. xxi, 2, et Matth. xvii, 46. — ⁴ Rom. vi, 6. — ⁵ Psal. xxi, 17-19.

Hæc omnia sicut prædicta, ita facta; « Sicut audivimus, » ita et vidimus¹. » Ergo si Dominus noster Jesus Christus nos figurans in charitate corporis sui, quamvis esset ipse sine peccato, dixit, Verba delictorum meorum: dixit autem hoc ex persona corporis sui: quis audet in membris ejus dicere non se habere peccatum, nisi qui fuerit ausus se falsæ justitiæ nomine efferre, et Christum falsitatis arguere? Fatere ergo, o membrum, quod pro te pronuntiavit caput tuum. Quod ut fateamur, quod ut faciamus, nec nos justificemus ante conspectum solius justitiae, qui justificat impium², subjecit jam sui corporis vocem: « Pone, Domine, custodiam ori meo, et ostium continentiae circa labia mea³. » Non dixit claustrum continentiae, sed « Ostium » Ostium et aperitur, et clauditur: ergo si ostium est, et aperiatur, et claudatur; aperiatur ad confessionem peccati, claudatur ad excusationem peccati. Ita enim erit ostium continentiae, non ruinæ.

VII. Quid enim nobis prodest hoc ostium continentiae? Quid ora ex persona corporis Christus? « Ut non declines, » inquit, cor meum in verba maligna. » Quid est, « Cor meum⁴? » Cor Ecclesiæ meæ, cor utique corporis mei. Verba illa attendite ubi nobis regula figitur, « Saule, Saule, » quid me persequeris⁵? » cum ipsum nemo tetigisset. Esurivi, et cibastis me; sitiivi, et potum dedistis mihi: » et cætera. Et illi, « Quando te vidimus esurientem aut » sitientem? Et ille. Cum uni ex minimis meis fecistis, » mihi fecistis⁶. » Hæc Christianis inusitata esse non debent, maxime in quibus regulæ fixæ sunt et cæterorum intelligendorum, et aut non turbabuntur, aut cito corrigentur. Sicut ergo ibi dicturi sunt justitiae, Domine, quare dixisti, « Esurivi, et dedistis mihi manducare? Quando

¹ Psal. xlvii, 9. — ² Rom. iv, 5. — ³ Psal. cxi, 3. — ⁴ Ibid. 4. — ⁵ Act. ix, 4. — ⁶ Matth. xxv, 35-40.

» vidimus te esurientem? » Et ille responsurus est, « Cum » uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. » Sic et hic dicamus Christo intus in interiore homine nostro, quia ibi per fidem habitare dignatur¹. Non enim absens est a » nobis, et non est cui dicamus, cum ipse dicat, « Ecce » ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi². » Dicamus ergo illi et nos, quoniam vocem ejus in hoc Psalmo accepimus. Ejus enim vox est, quod nemo negat, « Ele- » vatio manuum mearum sacrificium vespertinum. » Dic ergo consequenter, « Pone, Domine, custodiam ori meo, » et ostium continentiae circum labia mea : ut non declines » cor meum in verba maligna, ad excusandas excusa- » tiones in peccatis. » Quare sic oras, Domine? Quæ pec- cata tua excusaturus es? Respondet, Cum unum ex mem-bris meis sic orat, ego sic oro : sicut ibi respondit, « Cum » uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis³. »

VIII. Cum autem non declinatum fuerit cor tuum, o membrum Christi, cum cor tuum non fuerit declinatum « In verba maligna, ad excusandas excusationes in pec- » catis, cum hominibus operantibus iniquitatem, et non combinabis cum electis eorum. » Hoc enim sequitur, « Et » non combinabo cum electis eorum. » Qui sunt electi eorum? Qui se ipsos justificant. Qui sunt electi eorum? Qui sibi justi videntur, et contemnunt cæteros, sicut Pharisæus ille in templo dixit, « Deus, gratias ago tibi, » quia non sum sicut cæteri homines⁴. » Qui sunt electi eorum? « Hic homo si propheta esset, sciret quæ mulier illi » accessit ad pedes⁵. » Agnoscitis vocem alterius Pharisæi, qui Dominum invitaverat, quando mulier illa quæ erat in civitate peccatrix, venit et accessit ad pedes ejus? Illa impudica, quondam frontosa ad fornicationem, fronto-

¹ Ephes. iii, 17. — ² Matth. xxviii, 20 — ³ Id. xxv, 40. — ⁴ Luc. xviii, 11. — ⁵ Luc. vii, 39.

sior ad salutem, irrupit in domum alienam. Sed ille qui ibi discumbebat, non erat alienus. Non extranea quemlibet convivam, sed ancilla Dominum suum secuta est. Accessit ad pedes, quia ejus vestigia sequi cupiebat : lavit lacrymis, tersit capillis. Pedes Christi qui sunt, nisi per quos peragravit totum mundum? « Quam speciosi » pedes eorum, qui annuntiant pacem, qui annuntiant » bona¹! Pedes ergo Domini quanti susceperunt, ut suscipiendo justum in nomine justii mercedem justii acciperent? Et susceperunt prophetam in nomine prophetæ, ut mercedem prophetæ acciperent. « Et quicumque po- » tum dederit, inquit, uni ex minimis istis, calicem » aquæ frigidæ tantum in nomine Discipuli, amen dico » vobis, non perdet mercedem suam². » Qui ergo tali humanitate pedes Domini suscepit, quid impendit, nisi quæ habebat in domo superflua? Merito quia capilli quasi superflui sunt, inde illa pedes Domini detergebat. Superflua tua necessaria fiunt tibi, si inde fueris obsecutus pedibus Domini. Ergo illa curari volebat, conscia magni vulneris. Sed numquid magnum vulnus, et parvus medicus? Pharisæi autem nolebant se tangi ab immundis, vitabant omnem contactum peccatorum; etsi quando forte necessitate tangebantur, abluiebant se. Et prope baptizabant per omnes horas non tantum se, sed et vasa sua, lectos suos, calices, paropsides, sicut Dominus in Evangelio commemorat³. Cum ergo ille Pharisæus nosset hanc mulierem, quæ utique si ad pedes illius Pharisæi accederet, repelleret eam, ne sanctitas ejus pollueretur; habebat enim eam in corpore, non in corde, et quia non habebat eam in corde, utique falsam habebat in corpore : quia ergo ille eam repulsurus esset, cum hoc Dominus non fecit, existimavit eum nescire quæ illa esset, et dixit apud

¹ Isaï. lii, 7, et Rom. x, 15. — ² Matth. x, 41, 42. — ³ Id. xxiii, 25.

semetipsum, « Hic si esset propheta, sciret quæ mulier » illi accessit ad pedes ¹. » Non dixit: repulisset eam: sed, « Sciret quæ esset: » tanquam esset consequens, ut si sciret, repelleret. Ex illo ergo quod non eam repulit, etiam nescisse eum pro certo suspicatus est. Dominus autem sic habebat oculos in illam mulierem, ut aures haberet in cor Pharisæi. Itaque audita cogitatione ejus, proposuit similitudinem quam nostis. « Duo debitores erant cuidam » sceneratori, unus ei debebat quingentos denarios, alter » quinquaginta: cum non haberent ambo unde redderent, donavit ambobus. Quæro abs te, inquit, quis eum » plus dilexit? Et ille respondit, jam coactus veritate ad » versus se ipsum proferre sententiam: Credo, inquit, Domine, quia ille cui plus donavit. Et conversus ad mulierem, » dixit ad Simonem: Vides istam mulierem? Introivi in domum tuam, osculum mihi non dedisti, illa autem non » intermisit pedes meos osculari: aquam mihi ad pedes non » dedisti, illa lacrymis suis lavit mihi pedes: oleum mihi non dedisti, illa unxit unguento. Propter quod dico » tibi, dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit » multum ². » Quare? Quia confessa est, quia fleuit, quia non declinatum est cor ejus in verba maligna ad excusandas excusationes in peccatis, non combinata est cum electis eorum, id est, defendentibus se.

IX. Non enim et huic ipsi mulieri, si declinaretur cor ejus in verba maligna, deesset defensio peccatorum. Annon quotidie pares ejus in turpitudine, sed non pares in confessione, meretrices, adulteræ, flagitiosæ defendunt peccata sua? Si latuerint, negant: si autem vel deprehensæ atque convictæ fuerint, vel publice id egerint, defendunt. Et quam facilis defensio earum, quam cita, sed quam præceps, quam quotidiana et quam sacrilega? O si

¹ Luc. vii, 39. — ² Ibid. 36-47.

Deus hoc nollet, non facerem! Hoc voluit Deus, fortuna hoc voluit, hoc voluit fatum. Non dicit, « Ego dixi, Domine, miserere mei: » non quomodo illa peccatrix ad pedes medici veniens, « Sana animam meam, quoniam » peccavi tibi ¹. » Et ista, fratres mei, defensio qualium est? Non solum indoctorum, sed etiam doctorum. Sedent, et computant sidera, intervalla, cursus, volubilitates, status, motus, intendunt, describunt, conjiciunt. Docti, magni videntur. Totum hoc doctum et magnum, defensio peccati est. Eris adulter, quia sic habes Venerem. Eris homicida, quia sic habes Martem. Mars ergo homicida, non tu: et Venus adultera, non tu. Vide ne et pro Marte et pro Venere tu damneris. Deus enim qui damnaturus est, novit quia tu es, qui dicis, Non ego, judici scienti. Porro ipse mathematicus qui tibi fabulas laqueorum tuorum etiam vendit, ut non vel gratuitam compares mortem: (Emis enim mortem a mathematico pretio, qui contempsisti vitam a Christogratis.) ipse ergo mathematicus, si uxorem suam paulo petulantius viderit conversari, aut aliquos alienos improbe attendere, aut senestram crebro repetere; nonne arripit, verberat, et dat disciplinam in domo sua? Respondeat illi uxor, Si potes, Venerem cæde, non me. Nonne et ille respondebit? Fatua, aliud est quod competit rectori, aliud quod profertur emptori. Ergo electi eorum qui sunt? Electi malorum, electi impiorum, cum quibus non est combinandum, id est, cum quibus non est habenda societas. Qui sunt autem? Arbitrantes se justos, et contemnentes cæteros quasi peccatores, sicut erant illi Pharisæi ²; aut quia ipsa peccata manifeste vel deprehenduntur, vel publice fiunt, defendentes et asserentes, ne aliquid culpæ eorum tribuatur; et ut ipsi nihil mali fecisse judicentur, sed totum Deus, qui vel sic creavit

¹ Psal. xl, 5. — ² Luc. xviii, 9.

hominem, dicunt, vel stellas composuit, vel res humanas negligit. Defensiones sunt electorum sæculi. Sed dicat membrum Christi, dicat corpus Christi, dicat Christus ex persona corporis sui, « Non declines cor meum in verba » maligna, ad excusandas excusationes in peccatis, cum » hominibus operantibus iniquitatem, et non combinabo » cum electis eorum. »

X. Nostis fratres, quod non est prætermittendum, quasi justos, eminentiores in se tenentes velut primum gradum justitiæ, Electos vocari apud Manichæos. Qui novērunt recognoscant, qui nesciebant audiant. Electi quidem Dei sunt omnes sancti, et habemus hoc in Scripturis: Sed usurparunt sibi illud nomen, et quasi familiariter sibi applicaverunt, ut tanquam proprie jam Electi appellentur¹. Qui sunt isti Electi? Quibus si dixeris, Peccasti: statim illam defensionem impiam et pejorem cæteris magisque sacrilegam proferunt, Non ego peccavi, sed gens tenebrarum. Quæ est ista gens tenebrarum? Quæ bellum gessit cum Deo. Et ipsa peccat, cum tu peccas? Ipsa, inquit, quia commixtus sum illi. Deus enim qui te commiscuit, quid timuit? Hoc enim dicunt, quod illa gens tenebrarum rebellaverit adversus Deum, antequam mundus fieret; et ille cavens ne regna ejus loco adveniente hostili impetu vastarentur, misit huc membra sua, substantiam suam, hoc quod ipse est; si aurum, aurum; si lux, lucem: quidquid illud est, hoc misit, et miscuit visceribus gentis tenebrarum, dicunt, et fabricavit inde mundum. Et nos animæ, inquiunt, de ipsis membris Dei sumus: sed premimur hic visceribus gentis tenebrarum, et quidquid peccare dicimur, illa gens peccat. Se quidem videntur excusare a peccato: sed Deum suum non excusant a crimine timoris, nec ipsam substantiam Dei sui a crimine corrup-

¹ Matth. xx, 16.

tibilitatis. Si enim incorruptibilis Deus, si incommutabilis, si incontaminabilis, si immaculabilis, si impenetrabilis, quid ei factura erat gens illa? Fecisset illa quem vellet impetum, quomodo terreret impenetrabilem, inviolabilem, incontaminabilem, incommutabilem et incorruptibilem? Si ergo talis Deus, crudelis; quia sine causa huc vos misit, cui nihil noceri poterat. Quare vos misit? Ecce gens tenebrarum illi nocere non poterat: ipse autem vobis graviter nocuit, et ipse magis quam illa hostis vester fuit: quanquam et ipsa vobis nocere potuit. Potuistis premi, potuistis captivari, potuistis inquinari, potuistis corrumpi: potuit ergo et ille. Frustum enim quodam modo, et portiuncula naturæ ipsius convincit massam. Quale est illud quod huc misit, tale est et illud quod ibi remansit. Hoc ipsi dicunt: ipsi fatentur quia duæ substantiæ sunt; una illa, et una ista. Libri eorum hoc habent: et si negant, leguntur, et vincuntur.

XI. Quid ergo? Ut in hoc uno exordio nihil amplius dicam, non dicam pejora, non dicam sceleriora: in hoc ipso exordio quo bellum inducunt, videte quemadmodum debellentur, et ubi pugnatum adversus Deum a gente tenebrarum dicunt, ipsi in eorum verborum pugna capiuntur. Non enim est quod dicant, aut quo refugiant. Sed vis, o nefande, false Electe, defendere peccatum tuum, ut quando aliquid mali feceris, non tu fecisse videaris: quæris in quem peccatum tuum refundas, et refundis in gentem tenebrarum. Sed ad Deum attende, si non in illum refundis. Si enim posset gens tenebrarum, quam fingitis, hoc tibi diceret, quid me accusas? Potui aliquid facere Deo tuo, annon potui? Si potui, fortior illo sum: si non potui, quare me timuit? si non timuit, quare huc te misit, ut tanta hic patiaris, cum sis membrum ipsius, cum sis substantia ipsius? si non timuit, invidit: si hoc timore